

Drugie stanowisko czeremchy skalnej *Padus petraea*
w Tatrzańskim Parku Narodowym

Czeremcha skalna należy do najrzadszych roślin występujących w Tatrzańskim Parku Narodowym. Jedyne, znane dotąd, stanowisko tego krzewu znajduje się pod Rzędami, od strony południowo-zachodniej, nad Halą Tomanową Wyznią na wysokości ok. 1750 m n.p.m. (Pawłowski 1930). W Tatrach Słowackich *Padus petraea* rośnie nad Rohackimi Stawami (1586 m n.p.m.) oraz wzdłuż potoku w Dolinie Jałowickiej do wysokości 1100 m n.p.m. (Radwańska-Paryska 1975).

W trakcie badań florystycznych prowadzonych we wrześniu 1981 roku w otoczeniu Doliny Kondratowej stwierdzono nowe, drugie w Tatrach Polskich stanowisko czeremchy skalnej na południowo-wschodnim stoku Długiego Giewontu. *Padus petraea* rośnie tu w płacie odmiany kalcifilnej zespołu kosodrzewiny na wysokości ok. 1560 m n.p.m., 30 metrów ponad górną granicą lasu, którą wyznacza rozluźniony bór świerkowy z dużym udziałem jarząbu pospolitego. Nachylenie stoku wynosi 40°. W zwartych zaroślach kosówki, obok czeremchy skalnej, występują: jarząb pospolity w odmianie górskiej *Sorbus aucuparia* var. *glabrata*, porzeczek skalny *Ribes petraeum* var. *carpathicum*, wierzba śląska *Salix silesiaca* i malina *Rubus idaeus*. W runie dominują paprocie: wietlica alpejska *Athyrium alpestre*, narecznica szerokolistna *Dryopteris austriaca* i narecznica krótkoostna *D. spinulosa*. Ponadto w warstwie zielnej rosną: borówka czernica *Vaccinium myrtillus*, szczywik zajęczy *Oralis acetosella*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, śledziennica skrętołista *Chrysosplenium alternifolium*, niezapominajka alpejska *Myosotis alpestris*, fiołek dwukwiatowy *Viola biflora*, kosmatka olbrzymia *Luzula silvatica*, czworolist pospolity *Paris quadrifolia*.

Pokrój krzewów czeremchy skalnej zbliżony jest do pokroju kosodrzewiny. Długie, 4–5 m, gałęzie rozpościerają się poziomo wzdłuż stoku. Pokrywają powierzchnię ok. 15 m². Na poziomie wierzchniej warstwy gleby wyrasta 13 równorzędnych odgałęzień o grubości od 2 do 5 cm oraz szereg cieńszych.

Obfite kwitnienie czeremchy skalnej na opisywanym stanowisku obserwowano w czerwcu 1982 roku, przy czym obok gron z zawiązanymi owocami na gałązkach znajdowały się kwiatostany z kwiatami dopiero otwierającymi się. Owocowanie zanotowano w drugiej połowie sierpnia. W pierwszej dekadzie września większość liści uległa jesiennemu przebarwieniu na kolor żółty, a niektóre pędy pozbawione były już ulistnienia. To szybkie zakończenie wegetacji wyróżniało czeremchę skalną wśród roślin drzewiastych rosnących w jej otoczeniu.

Padus petraea, podobnie jak brzoza karpacka *Betula carpatica*, należy do wysokogórskich gatunków o dyskusyjnym stanowisku systematycznym. Dokładnego zbadania wymaga pokrewieństwo tego taksonu z występującą na niżu czeremchą zwyczajną *Padus avium* i skandynawską *Padus borealis*. Obecnie czeremcha skalna traktowana jest często jako podgatunek, odmiana lub forma czeremchy zwyczajnej.

W piętych subalpejskim europejskich pasm górskich (Alpy, Wogezy, Karkonosze, Karpaty) czeremcha skalna wykazuje często własności krzewu pionierskiego porastając odsłonięte zbocza i rumowiska skalne na wysokości 1100—2200 m n.p.m.

Najliczniejsze stanowiska *Padus petraea* w Polsce zostały opisane z Karkonoszy, gdzie w kotłach polodowcowych okolic Snieżki, Wielkiego i Małego Stawu tworzy jednolite i zwarte skupienia w zbiorowisku zarośli liściastych o wybitnym pokroju arktycznym — Pado-Sorbetum (Macko 1952, Matuszkiewicz W., Matuszkiewicz A. 1974).

Ze względu na rzadkość występowania w naszej części Karpat czeremcha skalna zasługuje na specjalną ochronę.

Władysław Danielewicz

PISMIENNICTWO

Browicz K., Gostyńska M. 1965 Atlas rozmieszczenia drzew i krzewów w Polsce. Zeszyt 4, Poznań.

Kotula B. 1889/1890 Rozmieszczenie roślin naczyniowych w Tatrach. Kraków.

Macko S. 1952 Zespoły roślinne w Karkonoszach. Cz. I. Acta Soc. Bot. Pol. 21: 591—683.

Matuszkiewicz W., Matuszkiewicz A. 1974 Mapa zbiorowisk roślinnych Karkonoskiego Parku Narodowego. Ochr. Przyr. R. 40: 45—112 PWN ZOPiZN PAN.

Pawłowski B. 1930 Zapiski florystyczne z Tatr. Acta Soc. Bot. Pol. 7: 127—137.

Pawłowski B. 1956 Flora Tatr. Warszawa.

Radwańska-Paryska Z. 1975 Materiały do rozmieszczenia dendroflory Tatr i Podtatrza. Stud. Ośr. Dokument. Fizjogr. 4: 13—71.